

# MIGRATSIYA NIMA: SABABLARI, XUSUSIYATLARI, TURLARI VA OQIBATLARI

**Turg'unboyeva Dilshoda Azamjon qizi**

Andijon davlat universiteti

Geografiya va geoaxborot kafedrası

Mustaqil tadqiqotchisi (PhD)

**Annotatsiya;** Ushbu maqolada migratsiya, uning sabablari, xususiyatlari, turlari va oqibatlari haqida batafsil tushuntirishlar ko'rib chiqiladi.

**Kalit so'zlari:** Demografiya, migratsiya, migratsiya hodisasi, migratsiya fenomeni, Xalqaro migratsiya tashkiloti,

## WHAT IS MIGRATION: CAUSES, CHARACTERISTICS, TYPES AND CONSEQUENCES

**Turgunbayeva Dilshoda**

Andijan State University

Department of geography and geoengineering

Independent Researcher (PhD)

**Annotation;** this article will consider detailed explanations about migration, its causes, characteristics, types and consequences.

**Keywords:** demography, migration, migration phenomenon, migration phenomenon, International Organization for Migration.

## ЧТО ТАКОЕ МИГРАЦИЯ: ПРИЧИНЫ, ОСОБЕННОСТИ, ВИДЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ

**Тургунбаева Дилшода Азамджан кызы**

Андижанский государственный университет

Кафедра географии и геоинформации

Независимый исследователь (PhD)

**Аннотация;** В этой статье будут рассмотрены подробные объяснения миграции, ее причин, характеристик, видов и последствий.

**Ключевые слова:** демография, миграция, миграционный феномен, миграционный феномен, международная организация по миграции,

Zamon boshidan beri insoniyat harakatda bo'lgan. Migratsiya hodisasi yaqinda emas, balki insoniyat tarixidan ham oldinroq tarixga ega. Migratsiyaning boshidan beri maqsadi vatanda mavjud bo'lmagan yaxshiroq va xavfsiz yashash sharoitlarini izlash bo'lgan. Odamlar ko'chib ketishning bir nechta sabablarini ko'rsatadi, masalan, boshqa mamlakatga oila a'zolariga ko'chib o'tish, ta'lim imkoniyatlarini oshirish, ish topish, urush, ta'qib, terrorizmdan qutqarish, tabiiy falokatlardan qochish va hokazo. Biroq, migratsiya sabablarida vaqt masalasi bilan bog'liq o'zgarishlar naqshi mavjud. Qadim zamonlarda boshpana va xavfsizlik migratsiyaning asosiy sabablari bo'lib, bir yoki guruh shaxslarni o'z vatanidan yashashga mos deb hisoblagan boshqa mamlakatga ko'chishga undagan. Ammo vaqt o'tishi bilan sabablar iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va ekologik xavfsizlikka kengaydi. Aloqa va transport rivojlanishi bilan migratsiya fenomeni yanada oshdi, bu nafaqat milliy chegaralar bilan cheklangan, balki xalqaro masala bo'lib qoldi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Xalqaro Migratsiya Tashkiloti (IOM) hisobotlariga ko'ra, 2020-yilda 281 million kishi, ya'ni dunyodagi barcha odamlarning 3,6 foizi, qashshoqlik yoki zulmdan qochish uchun xavfli safarlarga chiqqan migrantlar sifatida aniqlangan, yaxshiroq hayot umidida. Bu migratsiya hodisasi har kuni ortib borayotganini ko'rsatadi.

Migratsiya sabablari, Migratsiya sabablarini muhokama qilayotganda, Push va Pull faktorlarini tilga olish zarur. Push faktorlari odamni joydan ketishga majbur qiladi, tortish faktorlari esa odamni ma'lum bir joyga tortadi. Bu ikki omil hech qachon alohida emas, balki birga ishlamaydi. Masalan, agar kimdir ish imkoniyatlari yetarli bo'lmagani uchun hududni tark etayotgan bo'lsa (push faktor), ehtimol u ko'plab ish imkoniyatlari (pull factor) bo'lgan joyga ketmoqda.

Biroq, migratsiyaning sabablari quyidagilardir –

- Migratsiyaning iqtisodiy sabablari – Migratsiyaning iqtisodiy sabablari ko'pincha ixtiyoriy migratsiyaga olib keladi, bunda odam ichkaridan bir joydan boshqasiga ko'chishga istak his qiladi. Iqtisodiy sabablar — insonning moliyaviy ahvolini yaxshilash, yetarli ish o'rinlari va yaxshi miqdorda haq to'lanadigan mamlakat yoki mintaqaga ko'chib o'tish, yaxshiroq ta'lim muassasalariga kirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun shaxsiy aloqalarga ega bo'lish yoki o'z yurt yoki mintaqaning zaharli va buzilgan ish madaniyatidan qochish, va hokazo, bu odamlarning iqtisodiy sharoitlarini yaxshilash yo'lini ko'rsatadi. BMT Xalqaro Mehnat Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2017-yilda butun dunyo bo'ylab migrant ishchilar soni taxminan 164 millionni tashkil qilgan va xalqaro migrantlarning deyarli uchdan ikki qismini tashkil qilgan, bunda deyarli 70% yuqori daromadli mamlakatlarda, 18,6% yuqori o'rta daromadli mamlakatlarda, 10,1% past o'rta daromadli mamlakatlarda va 3,4% past daromadli

mamlakatlarda joylashgan. Bu raqam yangi ILO hisobotiga ko'ra, 2017-yildan 2019-yilgacha xalqaro ish uchun ko'chib ketayotgan odamlar soni 164 milliondan 169 milliongacha oshganini taxmin qilgan.

Migratsiyaning siyosiy sabablari- Siyosiy sabablar orasida mojarolar, urushlar, zolimlik, erkinlikning yetishmasligi va inson huquqlarining buzilishi kabi voqealar va voqealar mavjud bo'lib, ular odamlarni ko'chib o'tishga undaydi. Bular, shubhasiz, migrantlarning vatani uchun turtki omillar, lekin inson huquqlari, erkinlik va tenglikni ta'minlash, hukumat tomonidan taqdim etiladigan imtiyozlar va korrupsiyani qabul qilmaydigan kuchli institutlarning mavjudligi kabi jozibali omillar odamlarni bu imtiyozlardan foydalanish uchun ko'chib ketishga undaydi. Boshpana izlash — bu zulmkor davlatdan siyosiy migrantlarning demokratik mamlakatga ko'chib ketishining to'g'ridan-to'g'ri natijasidir. Masalan, 2002-yilda Buyuk Britaniya eng ko'p boshpana arizalarini qabul qilgan, bu butun dunyo bo'ylab boshpana arizalarining deyarli 15 foizini olgan. Inson huquqlarining buzilishi, siyosiy ta'qib, erkinlik cheklovi, sud mustaqilligining yo'qligi, urushlar kabi siyosiy sabablar migratsiyaning asosiy sabablaridan ekanini inkor etib bo'lmaydi.

Migratsiyaning atrof-muhit sabablari – Sog'lom va go'zal muhitda yashash insonning tabiiy tendentsiyasi bo'lib, sog'lom muhit ruhiy va jismoniy sog'lom shaxsni shakllantiradi. Ammo tabiiy ocharchilik, ocharchilik, qurg'oqchilik, yer silkinishlari yoki tabiat tomonidan keltirilgan boshqa narsalarga moyil bo'lgan mamlakat yoki hududda yashovchi odamlar o'sha hududni tark etib, qulay va mehmondo'st muhitga ega xavfsiz joyga ko'chib o'tishga majbur qiladi. Yoqimli iqlimi, xavfsiz joylashuvi va go'zal manzarasi har doim odamlarni o'sha joyga ko'chib kelishga jalb qiladi.

Migratsiyaning ijtimoiy sabablari – Jamiyatda odamlarni boshqa mintaqaga yoki mamlakatga ko'chib o'tishga va hayot kechirishga undaydigan ko'plab elementlar mavjud. Ijtimoiy bog'liqliklar, madaniyat, hissiy qaramlik migratsiyaga olib keladigan ijtimoiy omillardan ba'zilari. Masalan, ilgari boshqa mamlakatga ko'chib o'tgan oila yoki qarindoshlar bilan bo'lish istagi, istalgan hududning madaniy va ijtimoiy xususiyatlarini shaxs bilan o'xshashlik, ijtimoiy maqom va vaziyatni oshirishga intilish kabi ko'chishning ijtimoiy sabablaridan ba'zilari.

Migratsiyaning demografik sabablari- Demografiya migratsiyaning muhim omil hisoblanadi. Demografik omillar, masalan, tug'ilish ko'rsatkichlari, o'lim ko'rsatkichlari, kasallik darajasi, nikoh, oila hajmi va boshqalar. mamlakat dizayni va faoliyatini belgilash. Masalan, o'rtacha aholi yoshi ish va ishchi imkoniyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa

odamlarni yosh ishchi kuchi talab qilinadigan mamlakatga ko'chishga undashi mumkin. Shuning uchun demografik sabablar migratsiyaga olib kelishi aniq kuzatiladi.

Migratsiya xususiyatlari, Migratsiyaning bir nechta muhim xususiyatlari quyidagicha muhokama qilinishi mumkin Migratsiyaning yosh omiliga e'tibor qaratilishi. Yoshlar odatda keksalarga qaraganda ko'proq harakatchan bo'lib, har qanday sababga ko'ra ko'proq ko'chib kelishadi. Yoshlar bir joydan boshqasiga ko'chib o'tib, o'qishni davom ettirish yoki kareralarini rivojlantirish uchun yaxshiroq imkoniyatlar izlab, yaxshiroq ish imkoniyatlarini taklif qiladigan joylarga ko'chib o'tadi.

Migratsiyaning ijtimoiy tarmoqlarga e'tibori, Migrantlar o'z jamoasiga mansub va ilgari shu hududga ko'chib kelgan odamlar bilan aloqalari va tarmoqlari bo'lgan hududlarga ko'chib o'tishga moyil bo'lib, yangi migrantlar bilan bog'lanish vazifasini bajaradi va "zanjirli migratsiya" yuzaga keladi.

Migratsiya sanoatlashtirish bilan bog'liq, Sanoat va fabrikalarning keng ko'lamda tashkil etilishi bilan malakasiz ishchi kuchiga ehtiyoj paydo bo'ldi va bu ehtiyoj muhojirlar, ayniqsa yosh yigitlar tomonidan qondirildi, ular mahalliy tug'ilgan ishchilarga qaraganda ish uchun kamroq qulay sharoitlarda past maoshda ishlashga rozi bo'lishdi.

Migratsiya turlari, Migratsiya harakat tabiati, vaqt davri, yashash tabiati va rozilik asosida turli turlarga bo'linadi. Harakatning tabiatini hisobga olsak, migratsiya quyidagicha tasniflanishi mumkin: Immigratsiya – Immigratsiya — Doimiy yoki vaqtinchalik yashash uchun yoki boshqa sabablar bilan boshqa davlatga kirishni anglatadi. Immigratsiya 'ichki migratsiya' deb tushunilishi mumkin, ya'ni odam alohida mamlakatga ko'chib o'tgan. Masalan, Hindistondan chiqib, yaxshiroq hayot uchun Buyuk Britaniyaga ko'chib o'tayotgan kishi uni Buyuk Britaniya muhojiri qiladi. Emigratsiya – Emigratsiya — bu odamlarning o'z mamlakatining fuqaroligini tark etib, boshqa mamlakatda doimiy yashash jarayonidir. Masalan, Hindistondan chiqib, yaxshiroq hayot uchun Buyuk Britaniyaga ko'chib o'tayotgan odam uni Hindistonga ko'chib kelgan shaxsga aylantiradi.

Migratsiyalarning mintaqada qolish vaqtini hisobga olgan holda, migratsiya quyidagicha tasniflanadi: Qisqa muddatli migratsiya: Asl joyidan qisqa muddatga boshqa joyga ko'chib o'tgan odamlar qisqa muddatli migratsiya deb ataladi. Masalan, sayyohlarni qisqa muddatli migrantlar deb atash mumkin. Uzoq muddatli migratsiya: Asosan bir necha yil davomida boshqa mintaqaga yoki mamlakatga ko'chib o'tgan odamlar uzoq muddatli migratsiya deb ataladi. Masalan, o'qishni davom ettirish uchun boshqa davlatga ketayotgan talabalar yoki kompaniyalar xodimlarini

boshqa mintaqaga loyihalarda ishtirok etish uchun yuborgan kompaniyalar uzoq muddatli migrantlar deb atalishi mumkin.-

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Dr.Christion Sawyer. Human geography crash course. Printed in the United States of America. Green Edition. –2012.
2. Географический энциклопедический энциклопедия, 1986. -528 с. словарь. –М.; —Советская
3. Горкин А (отп.ред). Социально-экономическая география: понятия и термины. Словарь-справочник. –Смоленск: —Ойкумена, 2013, -328 с.
4. Петрова Н. География (современный мир): Учебник. –М.: «ФОРУМ», 2005. 224 с.
5. Фромберг А. Экономическая и социальная география: пособие для школьников и абитуриентов. –М.: —Экзамен, 2011. -443 с.
6. Абдуллаев О. Иқтисодий география ва экология. -Наманган, 2002. -296 б.
7. Комилова Н. Тиббиёт географиясининг назарий ва амалий масалалари. –Т.:—Sharq, 2015. -264 б.
8. Солиев А. Иқтисодий география: назария, методика ва амалиёт. [Матн]: танланган асарлар/ масъул муҳаррир: О.Ата-Мирзаев. –Т.: —Камалак, 2013.-184б
9. Солиев А. Ўзбекистон иқтисодий ва ижтимоий географияси. –Т.:—Университет, 2014. -404 б.